

מדינת ישראל
משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
אגף
המפמ"רים

ראמ"ה
הרשות הארצית
למידה והערכה בחינוך

אגף בכיר
לחינוך מוכר
שאינו רשמי

מס' זהות	
שם משפחה	כיתה + מס' כיתה
שם פרטי	מקצוע
שם ביה"ס	סמל מוסד

מבחן בעברית לכיתה ה'

פנימי

מס' התלמיד/ה באלפון

שם התלמיד/ה

הכיתה

שם ביה"ס

שם היישוב

מבחנים ארציים

751

75-01-05-03-01-01-007-008-04

תלמידים יקרים,

לרשותכם **90 דקות**.

קראו בעיון את **כל** הקטעים, וענו בתשומת לב על **כל** השאלות. אינכם חייבים לענות על השאלות לפי סדר הופעתן. בדקו היטב את תשובותיכם לפני מסירת המבחן, ותקנו לפי הצורך.

בשאלות שבהן אתם נדרשים **לכתוב תשובה**, כתבו אותה במקום המיועד לכך. בשאלות שבהן אתם נדרשים **לבחור תשובה נכונה אחת מבין כמה תשובות**, בחרו את התשובה, וסמנו לידה. אם אתם רוצים לתקן את תשובתכם, תקנו אותה כך: , וסמנו ליד תשובה אחרת. אם תסמנו ליד יותר מתשובה אחת, התשובה תיחשב שגויה.

בהצלחה!

פרק ראשון

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

חושים

בעלי חיים זקוקים למידע על מה שמתרחש סביבם כדי לחיות. בעזרת מידע זה הם יכולים למצוא מזון, להישאר במקום מחיה מתאים להם או להימלט מחיות טרף.

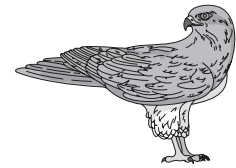
בעלי החיים מקבלים את המידע החיוני הזה באמצעות חושיהם. חוש הראייה מאפשר להם להתבונן בסביבה שהם נמצאים בה, ולדעת איך הדברים נראים והיכן הם מצויים. חוש השמיעה עוזר להם לזהות את מקומם של דברים בסביבתם וליצור תקשורת עם בני מינם, כמו הנמרה שמשמיעה קולות כדי לקרוא לגוריה. חוש הטעם מאפשר לבעלי החיים לזהות את החומרים השונים שבסביבתם, כמו החומרים שמהם מורכב מזונם. חוש הריח מאפשר להם לזהות ריחות שונים כמו הריחות שבעלי חיים אחרים מפיצים. כלב, למשל, יכול ללכת מרחקים ארוכים בעקבות הריח שאדם או בעל חיים כלשהו משאירים אחריהם. חוש הריח וחוש הטעם מסייעים לבעלי החיים לבחור בין מזון המתאים לאכילה ובין מזון שאינו מתאים לאכילה. בעזרת חוש המישוש מזהים בעלי החיים את מקומם של דברים בסביבתם. לדוגמה, שערות השפם של החתול רגישות כל-כך עד שהן חשות בשינויים בזרימת האוויר סביב הפצים, אפילו בלי לגעת בהם. לכן חתול יכול לנוע בקלות במקומות צרים וחשוכים בעזרת שפמו בלי להיתקל במכשולים.

אברי החושים קולטים מידע מן הסביבה: העיניים רואות, האוזניים שומעות, הלשון טועמת והאף מריח. המידע מועבר למוח. המוח מעבד אותו, ובעזרתו הוא מכוון את התנהגותם של בעלי החיים.

כדי לתפקד כהלכה, נחוץ לבעלי החיים מידע, לא רק על סביבתם, אלא גם על גופם. עליהם לדעת היכן מצוי כל חלק בגופם כדי שיוכלו להתנועע. המידע הזה מועבר למוח על-ידי אברים מיוחדים. לדוגמה, אבר שיווי המשקל המצוי באוזן הפנימית מאפשר לבעלי חיים לאזן את יציבתם.

אברי החושים של בעלי חיים מסוימים מותאמים לצורת החיים המיוחדת שלהם. לדוגמה, העטלפים הפעילים בלילה מצליחים לצוד חרקים אפילו בחשכה מוחלטת באמצעות חוש השמיעה המפותח שלהם. כאשר עטלף מזהה חרק, הוא משמיע קולות גבוהים, ובעזרת ההד החוזר הוא יכול לדעת היכן נמצא החרק וללכוד אותו.

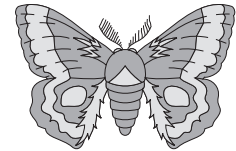
5

ג'ן

ג'ן זקוק לעיניים גדולות ולראייה חדה כדי לצוד את טרפו.

10

ע'ש

העש משתמש במחושיו כדי לזהות ריחות של בעלי חיים אחרים.

20

חולד

החולד חי במחילה חשוכה. אמנם הוא עיוור לחלוטין, אך חוש השמיעה שלו מצוין. החולד מתופף ברגליו בדופן המחילה. קולות התיפוף נשמעים למרחק רב. כך יודעים בני מינו של החולד לא להיכנס למחילתו.

25

השאלות

שאלה 1

לשם מה זקוקים בעלי חיים למידע על מה שמתרחש סביבם?
כתבו לפי שורות 1–3.

• _____

• _____

• _____

.....

שאלה 2

בשורה 4 כתוב: "בעלי החיים מקבלים את המידע החיוני הזה באמצעות חושיהם".
מה פירוש מידע חיוני?

- 1 מידע חיובי וחדשני
- 2 מידע נכון ואמיתי
- 3 מידע חשוב והכרחי
- 4 מידע מעניין ומסקרן
- .....

שאלה 3

המילה להישאר היא מן השורש ש-א-ר.
איזו מילה מבין המילים הבאות היא מאותו שורש?

- 1 שאריות
- 2 לאשר
- 3 מאושר
- 4 ראשי

שאלה 4

בטבלה שלפניכם מתוארות פעולות שונות שבעלי חיים מבצעים בעזרת החושים. באיזה חוש נעזר כל אחד מבעלי החיים כדי לבצע את הפעולה? השלימו את הטבלה לפי הקטע ולפי והאיורים שבצדו.

החוש	הפעולה	דוגמה:
אוזניים	כלב שהלך לאיבוד יכול לחזור לבעליו אפילו ממרחק רב.	
	החתול נע במקומות צרים וחשוכים.	א.
	העטלף מזהה את טרפו בחשכה.	ב.
	הנץ מתבונן סביבו ומזהה את הטרף.	ג.
	העש מזהה בעלי חיים אחרים.	ד.

שאלה 5

מה קורה לפני מה?

סדרו את המשפטים שלפניכם לפי התהליך המתואר בשורות 18–20. כתבו במשבצת את המספר המתאים.

המוח מְכוּוֹן את ההתנהגות של בעלי החיים.

מידע מועבר למוח.

אברי החושים קולטים מה קורה בסביבה.

המוח מעבד מידע על הסביבה.

שאלה 6

בשורה 18, אחרי הסימן **נקודתיים** (:), יש:

1 ציטוט

2 השוואה

3 הדגשה

4 פירוט

שאלה 7

בשורות 21–22 כתוב: "כדי לתפקד כהלכה, נחוץ לבעלי החיים מידע, **לא רק** על סביבתם, **אלא** גם על גופם".

איזה מידע נחוץ לבעלי החיים לפי המשפט הזה?

1 מידע על גופם בלבד

2 מידע על סביבתם בלבד

3 מידע גם על סביבתם וגם על גופם

4 מידע על סביבתם ועל בעלי חיים אחרים

שאלה 8

לאיזו מטרה מופיעים האיורים וההסברים **בצד הקטע**?

1 לתאר כיצד עובר המידע מן החושים למוח

2 להרחיב את המידע שבקטע בעזרת דוגמאות

3 להסביר כיצד מסייע חוש השמיעה לחולד

4 להשוות בין אברי החושים של הניץ ושל העץ

שאלה 9

אברי החושים של בעלי חיים מתאימים לצורת החיים שלהם.
הדגימו זאת בעזרת המידע על החולד.

פרק שני

קראו את הסיפור שלפניכם, וענו על השאלות שאחריה.

הַעֵץ פְּעַד צֶדֶק

- מעשה שהיה בימים שבהם היה רבנו חיים בן עטר, בעל ספר "אור החיים", רב בעיר סאלי הסמוכה לרבאט. יום אחד הגיעו אליו שני יהודים, האחד סוחר והאחר אופה, וביקשו ממנו לְיָשֵׁב מריבה שפרצה ביניהם.
- "סַפֵּר לי, במה העניין," ביקש הרב מהסוחר.
- 5 "הייתי צריך לעזוב את הכפר לזמן מה," אמר הסוחר, "וכל רכושי היה מטבעות של זהב. לא בקלות הרווחתי אותן. עמלתי בפרך כדי להרוויח את המטבעות, ולא רציתי שיגנבו אותן בזמן היעדרי. הפקדתי את כספי בידי האופה הזה, אך כאשר שָׁבְתִי ממסעי הוא הכחיש שקיבל ממני כסף אי-פעם."
- 10 "ומי ראה אותך נותן את מטבעות הזהב לאופה?" שאל הרב את הסוחר. "אף אחד לא ראה זאת. הלכנו יחד ליער, ושם נתתי לו את המטבעות." "ואתה," פנה הרב אל האופה, "מה לך יש לומר?"
- האופה משך בכתפיו. "לא היו דברים מעולם," הוא אמר, "מעולם לא הלכתי עמו אל היער, ומעולם לא ראיתי את מטבעות הזהב שלו."
- 15 פנה הרב שוב אל הסוחר ושאל: "האם אתה זוכר היכן בדיוק נתת לו את המטבעות?"
- "כמובן!" השיב הסוחר, "היה זה מתחת לעץ האלון הגדול. אני זוכר זאת היטב, ואני יכול להצביע על העץ בלי שום קושי."
- "ובכן, אחרי הכול יש לך עֵד," אמר הרב. "לֵךְ אל עץ האלון הגדול, וצווה עליו להופיע לפני מיד ולגלות לנו מי דובר אמת."
- 20 הסוחר ידע שרבי חיים הוא חכם מאוד, ויצא לדרכו בלי להרהר בדברים, ואילו האופה נשאר לחכות לו. כעבור רגע מלמל הרב לעצמו כבדרך אגב: "האיש שלנו בוודאי כבר הגיע אל העץ."
- "מה פתאום!" קרא האופה, "עדיין רחוק הוא. העץ נמצא הרחק מכאן."
- 25 לאחר זמן מה פנה הרב אל האופה ושאלו: "האם אתה חושב שהסוחר כבר הגיע אל עץ האלון?"
- "כן," הייתה התשובה, "עכשיו בוודאי הוא הגיע לשם."
- העביר רבי חיים ידו על זקנו ואמר: "קום והשב לסוחר את כספו!"
- כשראה את הבעת הפליאה על פני האופה, הוסיף ואמר: "אתה אמרת שלא

- 30 היית כלל ביער. עם זאת, כאשר שאלתי אותך אם הסוחר שתובע אותך כבר הגיע אל עץ האלון, ידעת לענות על שאלתי. אם לא קיבלת ממנו כסף מתחת לעץ, מניין לך מקומו של העץ?"
- הרכין האופה את ראשו מבושה, והשיב את הכסף לבעליו.
- וכך, אחרי ככלות הכול היה העץ יעד במשפט אפילו בלי לזוז ממקומו, והצדק נעשה. 35

שאלה 10

בשורות 2–3 כתוב: "יום אחד הגיעו אליו שני יהודים... וביקשו ממנו לִישֵׁב מריבה שפרצה ביניהם".

מה היה הרב צריך לעשות לפי המשפט הזה?

- 1 לפתור את הסכסוך שפרץ ביניהם.
 2 לשבת ולשוחח עִמָם על הריב ביניהם.
 3 לבוא ליישוב הסמוך אליהם.
 4 לקבוע את שוֹיָם של מטבעות זהב.

.....

שאלה 11

מדוע רבו הסוחר והאופה?

.....

שאלה 12

איזו דמות בסיפור מתאימה לכל משפט?

- א. מי שדרש את כספו חזרה הוא _____ .
 ב. מי שהציע שהעץ יהיה עֵד הוא _____ .
 ג. מי שביקשו ממנו לשמור על הכסף הוא _____ .

שאלה 13

הרב שאל את האופה אם לדעתו הסוחר כבר הגיע אל עץ האלון.
מה באמת רצה הרב לדעת?

- 1 היכן באמת נמצא העץ.
2 אם הסוחר מכיר את המקום.
3 כמה זמן דרוש כדי להגיע לעץ.
4 אם האופה דובר אמת.

שאלה 14

בשורות 7–8 כתוב: "הפקדתי את כספי בידי האופה הזה..."
מה פירוש המילה **הפקדתי** במשפט הזה?

- 1 ציוויתי.
2 ביקשתי.
3 מסרתי לשמירה.
4 ספרתי במדויק.

שאלה 15

בשורה 21 כתוב: "... ויצא לדרכו בלי להרהר בדברים..."
כדי להבין את המילה **לְדַרְכוֹ** אפשר להיעזר במילון.
איזו מילה יש לחפש במילון?

- 1 לְדַרְכוֹ
2 דְרָכוֹ
3 לְדָרְךָ
4 דְרָךְ

שאלה 16

כתבו כל אחת מן המילים בשתי מילים.

דוגמה:	כספו - כסף
	כסל - כסף

1. רְכוּשִׁי _____
2. מְקוֹמִנוּ _____
3. מְסֻעוֹתָיו _____
4. יַעֲדֵיו _____
5. דְּבָרָיֶךָ _____
6. מְטַבְּעוֹתֵינוּ _____

שאלה 17

בשורה 29 כתוב על רבי חיים: "כשראה את הבעת הפליאה על פני האופה..."
מדוע הייתה הבעת פליאה על פני האופה?

- 1 כי הוא לא שמע מה מלמל הרב.
- 2 כי הוא לא זכר היכן עומד העץ.
- 3 כי הוא לא חשב שהסוחר הגיע אל העץ.
- 4 כי הוא לא הבין איך הרב יודע את האמת.

שאלה 18

בשורה 17 כתוב: "כמובן!" השיב הסוחר, "היה זה מתחת לעץ האלון הגדול". השימוש בסימן קריאה (!) אחרי המילה כמובן מלמד כי הסוחר:

- 1 התנגד לדעת הרב.
 2 דרש תשובה מן הרב.
 3 היה בטוח בתשובתו לרב.
 4 ביקש להבין את שאלת הרב.

שאלה 19

מדוע, לדעתכם, חשוב שילדים יקראו סיפורים מן הסוג של הסיפור "הַעֵץ בְּעֵד צֶדֶק"? כתבו 3–5 שורות.

פרק רביעי

לפניכם דף מידע על שמורת טבע. קראו אותו וענו על השאלות שאחריו.

שמורת הטבע "אלוני אבא"

מטיילים נכבדים,

שמורת הטבע נמצאת בגליל התחתון ליד היישוב "אלוני אבא". יש בה יער טבעי נדיר של עץ אלון התבור.

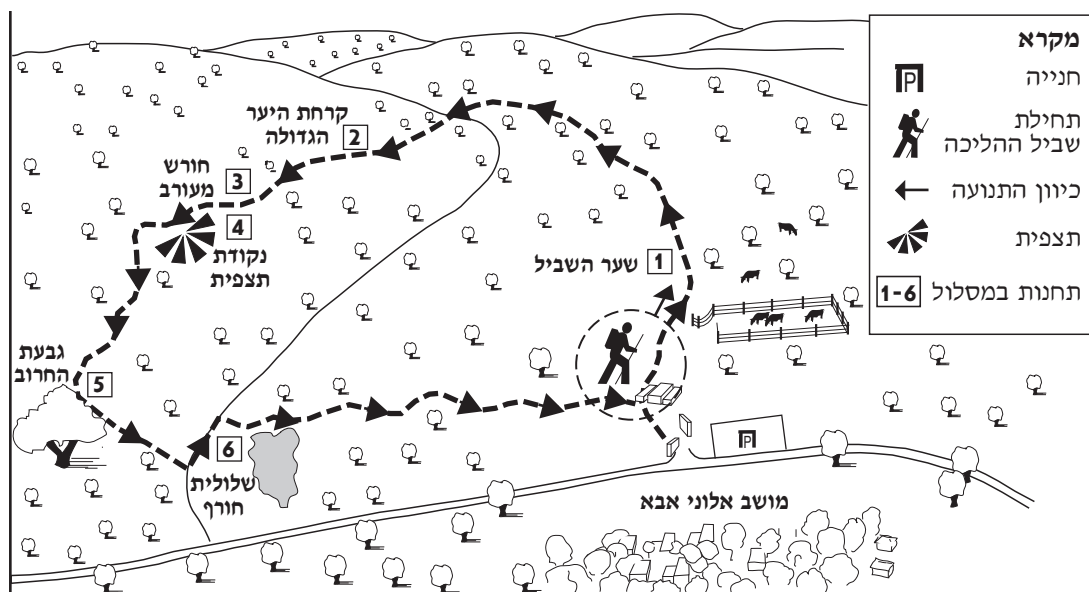

אלון התבור

השם "אלוני אבא" מורכב משתי מילים: מהשם **אלונים**, בגלל האלונים הרבים הגדלים במקום, ומשמו הפרטי של **אבא** ברדיצ'ב, ממייסדי היישוב "אלוני אבא".

השמורה פתוחה לציבור הרחב ללא תשלום דמי כניסה. בכניסה לשמורה יש חניון לכלי רכב פרטיים ולאוטובוסים.

מפת האתר

מידע על מסלול הטיול**אופי המסלול:** טיול מעגלי**דרגת קושי:** קלה**אורך המסלול:** כקילומטר וחצי**משך מסלול ההליכה:** כשעה**נקודת מוצא ונקודת סיום:** רחבת החנייה, כ-200 מטרים לפני הכניסה ל"אלוני אבא".**אתרים סמוכים:** גן לאומי בית שערים, גן לאומי ציפורי, גן לאומי מגידו ומבנים בבית לחם הגלילית.**חניונים סמוכים:** יער קריית אתא וחניוני הגן הלאומי הר הכרמל**ציוד חובה:** נעלי הליכה, כובע ומי שתייה**ציוד מומלץ:** מגדיר צמחים ומפת טיולים**אנא, הקפידו על כללי ההתנהגות האלה:**

- ◆ הפגיעה בחי, בצומח ובעתיקות – אסורה. כל אבן, כל צמח וכל בעל חיים הם חלק מהטבע. אין לפגוע בהם ואין להוציאם מן השמורה, גם לא למטרות לימוד!
- ◆ ההליכה מותרת בשביל המסומן בלבד!
- ◆ הבערת אש בתחום השמורה אסורה!
- ◆ הלינה בשטח השמורה אסורה!
- ◆ אנא, שמרו על הניקיון. קחו את האשפה עמכם.
- ◆ אין לקטוף פרחים או ללקט פטריות!
- ◆ היזהרו, פרות רועות בשטח!

אנא, עזרו לנו לשמור על שמורת טבע זו למענכם ולמען האחרים.

שאלה 21

במפת האתר מצוינות כמה תחנות.

כתבו שמות של שתיים מן התחנות שהמבקרים צריכים לעבור בדרכם **לגבעת**

החרוב:

- _____
- _____

שאלה 22

במילון כתוב:

שמורת טבע היא אזור שבו נשמרים צמחים, בעלי חיים ונופים מיוחדים ונדירים. כדי להגן עליהם נקבעו חוקים וכללי התנהגות למבקרים.

מדוע "אלוני אבא" היא שמורת טבע?

- 1 כי היער מיוחד, ויש להגן עליו.
- 2 כי רצו למנוע כניסת מטיילים ליער.
- 3 כי נקבעו חוקים כדי להגן על המבקרים.
- 4 כי במסלול הטיול יש תחנות שאסור לדלג עליהן.

שאלה 23

לפניכם שאלות ששאלו תלמידים לפני הטיול בשמורת הטבע "אלוני אבא".
על איזו שאלה יש תשובה בדף המידע?

- 1 האם אפשר לאסוף אבנים בשמורה?
2 האם אפשר לקנות מזון בשמורה?
3 איפה עוד צומח אלון התבור בישראל?
4 באילו שעות השמורה פתוחה?

שאלה 24

ענו על כל אחת מן השאלות לפי דף המידע.

א. אם מגיעים ברכב פרטי, היכן חונים?

ב. כמה צריך לשלם ילד כדי להיכנס לשמורה?

שאלה 25

מהי מטרתו העיקרית של דף המידע על שמורת הטבע "אלוני אבא"?

- 1 לספר על טיול שנערך בשמורת הטבע "אלוני אבא".
2 לתאר את ההיסטוריה של היישוב "אלוני אבא" ושל אתרים סמוכים.
3 למסור מידע ולהדריך את המבקרים בשמורת הטבע "אלוני אבא".
4 ללמד תלמידים לקרוא מפות של שמורת הטבע "אלוני אבא".

שאלה 26

כל אחד מן הסעיפים שלפניכם כולל שני משפטים.
 במשפט הראשון **הפועל מודגש**.
 השלימו את המשפט השני בעזרת **פועל מאותו שורש**.

דוגמה

אחותי רצתה **לשאול** את המדריך מתי נגיע לסוף המסלול.
 אני שאלה אותו כמה תחנות יש במסלול.

1. מסלול ההליכה **נקבע** על-ידי "החברה להגנת הטבע".
 לכן המבקרים אינם יכולים _____ בעצמם את המסלול.
2. בדף המידע כתוב כי מומלץ למטייל **להצטייד** בשקיות אשפה.
 כשנצא לטיול _____ כולנו בשקיות.
3. מדף המידע למדנו כי אבא ברדיצ'ב היה בין אלה **שייסדו** את היישוב "אלוני אבא".
 שאלנו את המדריך מתי _____ היישוב.

שאלה 27

השלימו את המילים החסרות בעזרת שמות תואר מתאימים משלכם.

מטיילים רבים הגיעו לשמורה ה _____ . הם ביקשו מאנשי השמורה
 המלצות _____ לעונת הסתיו. המדריכים המליצו על תחנות
 תצפית _____ שלא סומנו במסלול ההליכה.
 מומלץ למטיילים בשמורה להצטייד בנעלי הליכה _____ .
 כדאי לבקר בשלולית החורף ה _____ .
 מבקרים _____ שטיילו בשמורה דיווחו כי מסלול הטיול
 _____ , וההליכה בו אינה קשה. לדבריהם, מנקודת התצפית נשקף
 נוף _____ ביופיו.

שאלה 28

האם, לדעתכם, כדאי למשפחה לבקר בשמורת הטבע "אלוני אבא"?
 נמקו את תשובתכם לפי דף המידע.

בהצלחה!

752

עברית לכיתה ה', נוסח ג'